

ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ У ВИМІРІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ

Анотація

В статье рассмотрены теоретико-методологические основы гуманитарной подготовки педагогических кадров в рамках европейского выбора Украины

Професійна підготовка педагогічних кадрів детермінується, як відомо, причиною, тобто внутрішньою логікою даного процесу, та причиною і зовнішніми умовами.

Тож перш, ніж приступити до висвітлення головних ідей проблеми, треба зупинитись на контексті, у якому треба розглядати гуманітарну підготовку педагогічних кадрів у вітчизняних вищих навчальних закладах на етапі розширення співтовариства країн – учасниць Об'єднаної Європи.

Він полягає у тому, що міжцивілізаційні зрушення, що наприкінці ХХ століття розбурхали соціальний світ, ведуть до зміни загальних принципів нашого життя.

Принципи індустріальної цивілізації (стандартизація, спеціалізація, синхронізація, концентрація, максимізація, централізація і соціалізація) змінюються на принципи інформаційної цивілізації (гуманізація, індивідуалізація, глобалізація, демократизація, децентралізація, інтенсифікація, фундаменталізація).

Фактологічна парадигма професійної освіти поступається місцем методологічній парадигмі.

Політехнічна освіта змінюється на особистісно-орієнтовану освіту.

Тож, за оцінкою багатьох аналітиків та фахівців з прогнозування, ХХІ століття – це епоха глобальної соціальної трансформації, яку треба пережити світовому співтовариству на хвилі технологічних та соціокультурних змін, таких же важливих та доленосних для людства, як індустріальна та демократична революції.

Світ сьогодні вступив у нову епоху, пов'язану з гуманітарно-інноваційною революцією, яка вимагає формування єдиних цілей для усіх країн у планетарному масштабі: примноження гуманітарного потенціалу та розвитку пов'язаних з ним галузей вкладу в людину – головний гуманітарний потенціал.

На думку фахівців, світове співтовариство швидко наближається до якісно нової, а саме – антропогенної цивілізації.

Питання про роль розуму в нашому житті – це не просто інтелектуальна проблема. В умовах глобальних зрушень у еволюційному розвитку розум людини виступає як соціальна сила, що має утримати нас від фатальних дій.

Не випадково заклики до розуму рефреном звучать сьогодні у політичних промовах, присутні у футурологічних дослідженнях, закладаються у фундамент економічних та політичних рішень як на глобальному, так і на регіональних рівнях.

Відхилення від цього вектора, якими рясніє наше сьогодення, викликають ті чи інші деформації в суспільній системі або її підструктурах, тягнуть за собою прийняття нерозумних рішень та здійснення абсурдних дій, виплескуються в актах соціального вандалізму, нівечать не лише громадське, публічне, але й особисте життя значної кількості людей.

В Україні процес гуманізації соціального життя, ствердження розумного начала в культурі та менталітеті суспільства значно ускладнює ідеологічна криза, що пов'язана з виникненням ідеологічного вакууму, який зовсім безпечно заповнюється релігійною ідеологією або міфами про ідеологізацію сучасних суспільств.

Це підтверджується даними всеукраїнського моніторингу, що проводився Інститутом соціології НАН України: ще у 1995 році 40 % наших співвітчизників відчували крах політичних ідеалів, які треба було

підтримати, у 1997 році – так вважали уже 42 %, а у 1998 – 48 % опитаних. Сьогодні ж ця цифра сягає за 50 %.

Загальна недовіра громадян України до органів державної влади нині коливається на позначці 92-96 %.

Незрілий ідеологічний плюралізм також негативно відбивається на свідомості і повсякденній поведінці пересічних громадян. Туманність соціальної перспективи, соціальне неблагополуччя суспільства, невпевненість у майбутньому, втрата довіри до інститутів державної влади та віри у можливість цивілізованого виходу з кризової ситуації – все це духовно й морально деморалізує людей, особливо негативно впливає на молодь, посилює наркоманію, веде до зростання злочинності.

Тому зовсім не випадково Президент України у своєму виступі на засіданні Верховної Ради ще 22 лютого 2000 року наголосив, що треба потурбуватися про створення позитивних умов для того, щоб помічати та розвивати сильні та неординарні якості особистості. Саме на такі підходи, підкреслив він, – треба переорієнтувати нашу систему освіти, яка поки що більше спрямована на нівелювання майбутніх громадян.

Необхідність гуманістичного підходу до освіти була проголошена в Уставі ЮНЕСКО, ще раз підтверджена Загальною Декларацією прав людини в 1948 році, Конвенцією та Рекомендаціями ЮНЕСКО по боротьбі з дискримінацією у сфері освіти (1980 р.) спеціальними рішеннями, прийнятими 40-ю сесією Генеральної Асамблеї ООН (1985 р.) та багатьма іншими документами міжнародного товариства, де мова йде про права людини, про цілі, завдання та зміст освіти.

Технологічним документом, що пов'язує національну вищу школу з Європейськими стандартами професійної освіти є Лісабонська конвенція, яку підписали у 1989 році понад три десятки країн, у тому числі й Україна, а також Болонська конвенція.

Зрозуміло, що вищезазначені якості нового типу освіти повинні бути доступні й педагогічним кадрам, як громадянам незалежної та самостійної України.

Гуманістичний принцип підходу до освіти потребує кардинальної зміни його цілепокладання, його стратегічних цілей. Система освіти покликана служити не економіці чи політиці, не забезпеченню людського фактора чи людських ресурсів для виробництва, а людині, її інтересам та потребам.

Чи можливе здійснення такого завдання в країні, яка деградує, дичавіє, потопає у посттоталітарній трясовині?

Адже ми звикли, увібрали у кров свою стереотипи радянського етапу розвитку. Найпоширенішими серед яких були такі:

- дві вищі освіти – надмірність; навчатися одночасно в двох вищих навчальних закладах – заборонено;
- будь-якою ціною забезпечити плановий набір та план випуску;
- стиль, як наслідок цього: сформували вселенське утриманство з потребою виключно в документі установленого зразка.

Міняти це дуже непросто. Менталітет – справа тонка. Однак процес оновлення освіти в Україні все активніше набирає обертів, посилюючи свої гуманістичні тенденції. І про це свідчить ціла серія нових нормативних документів, які визначають основні напрями освітньої реформи. Це і програми “Освіта”, і “Діти України”, особливо Закони України “Про освіту” і “Про вищу освіту” та багато інших документів.

У їх світлі гуманістичний підхід до професійної освіти працівників сфери освіти треба розглядати двояко:

- з одного боку, як необхідність та можливість подолання головної вади тоталітарної системи освіти – її знеособлення, зневажання суб’єктів освітнього процесу, її голого прагматизму;

– з іншого – як зміна стратегічних цілей освіти, її повне підпорядкування інтересам педагогічної громадськості у постійному зростанні рівня своїх знань та культури.

У той же час гуманістичний підхід розглядається у цих документах як принципова зміна змісту освіти, відмова від технократизму та екологічної неосвіченості, визнання пріоритету гуманітарної культури.

Таким чином, сьогодні в Україні гуманізація освіти трактується як нова парадигма, в основі якої – людиноцентристський підхід, визнання людини як вищої соціальної цінності і сенсу всієї освітньої діяльності.

Незважаючи на те, що це положення, як і право на освіту взагалі, поки ще не підкріплюється необхідними гарантіями і здебільшого тільки декларується, все ж визнання європейських стандартів можна розцінювати як важливий крок уперед, як суттєве визначення перспектив подальшого оновлення освітянського простору України і кожної її складової.

У той же час не можна замовчувати про ті найболючіші проблеми, які гальмують вихід України на шлях просування до світових стандартів у будь-якій сфері життєдіяльності суспільства і, перш за все, у сфері освіти.

Ми й досі не можемо розцінювати нашу освітню систему як ефективну. Так іде процес реформування, оновлення змісту освіти, її структурна перебудова та удосконалення управлінської діяльності на всіх рівнях. З 1994 року Президент України підписав 24 Укази та 4 розпорядження, а Верховна Рада прийняла 7 законів з питань освіти. Лише в 1995-1999 роках Кабінет міністрів видав 83 постанови з цих же питань. Для порівняння: у США протягом 1963–1998 років було здійснено 31 спробу реформувати систему національної освіти, які завершилися безрезультатно.

Але справи освітянські залишають бажати значно кращого. Відсутність світоглядних орієнтирів, застарілий зміст освіти, обмежений доступ до “Інтернету”, процес внутрішньої та зовнішньої еміграції

викладацьких кадрів та багато інших чинників суттєво гальмують розвиток професійної освіти.

Тому не випадково, що кадровий потенціал у нас постарів: на початок нового століття 50 відсотків докторів і майже 40 відсотків кандидатів – це люди пенсійного віку.

За 12 років незалежності біля 8000 докторів та кандидатів наук залишили Україну.

Одні тільки вимоги ВАКу, до тих хто йде у науку і готує кандидатські та докторські дисертації, чого коштують для так званої “підтримки” формування наукового потенціалу вищих навчальних закладів.

Викликає занепокоєння ситуація навколо структурних перетворень в освітянській системі. Система управління освітою поступово, але досить впевнено, наближається до тоталітарних методів. Україна так і не зуміла створити громадські або хоча б змішані структури для проведення ліцензування та акредитації. І це аж ніяк не сприяє розвитку вищої освіти, ліквідації монополізму і підвищенню якості освітянських послуг.

Практично зводиться нанівець продеклароване у Конституції України рівне право на освіту, обмежуються соціальні гарантії, що протягом тривалого часу надавалися студентам (безкоштовне навчання, лікування, користування бібліотеками, обмеження в користуванні Інтернетом, проїзд у транспорті та ін.), посилюється психологічний бар'єр між студентами та викладачами, стримується творчий пошук, впровадження інноваційних методик навчання та виховання.

Побудова молоді незалежної держави, її духовне відродження і визначення своїх перспектив на шляху до цивілізованого світу вимагають невідкладних докорінних змін у сфері освітянської діяльності, більш рішучої і послідовної державної політики, спрямованої на якнайшвидший

вихід на світові освітянські стандарти, суть яких – створення умов для кожної людини вчитися та удосконалюватися протягом усього життя.

Згідно з Європейською ініціативою освіта протягом життя охоплює всі види навчання – від початкового до вищого. “Освіта протягом життя є безперервним процесом, що стимулює людей і дозволяє їм оволодіти необхідними знаннями, цінностями, навичками, розумінням, які вимагаються у ході їх життя”.

Створення різних моделей безперервної освіти для педагогічних кадрів та вироблення головних механізмів її впровадження у практичне життя повинні стати головними напрямками у діяльності керівників професійної освіти.

Міністерство освіти і науки України проблему гуманізації вищої освіти не лише включило в систему вищезгаданих документів, але й окремо розробило комплексно-цільову програму, яка у 1995 році мала назву “Проект Концепції гуманізації та гуманітаризації освіти в Україні”, а у 1996 році – “Концептуальні засади гуманітарної освіти в Україні”.

Створення і впровадження Концепції гуманітарної освіти в Україні (Вища школа) – це відповідь на потребу часу як глобального, так і внутрішнього характеру.

Суть її полягає у визнанні європейської системи ціннісних орієнтацій та соціальних нормативів, які визначають поступ людської цивілізації у Майбутнє.

Отже, нагальною потребою професійної освіти в Україні постає необхідність приведення змісту і методики організації навчального процесу у відповідність до таких системних змін.

Для того, щоб ґрунтовно висвітлити зміст проблем гуманітарної підготовки педагогічних кадрів у європейському вимірі, треба коротко розглянути її принципи.

Поняття “принцип”, як відомо, походить від латинського *principium* – основа, початок і означає основне, вихідне положення тої чи іншої теорії, вчення і т. ін [3]. Принципи гуманітарної освіти охоплюють найважливіші системотворчі теоретичні та методологічні положення, дотримання та реалізація яких обумовить створення та ефективне функціонування гуманітарної освіти, як цілісної системи гуманітарних знань та організаційних і методичних засобів їх впровадження на всіх рівнях освіти в Україні.

У Концептуальних засадах представлені принципи, що можуть бути об’єднані в такі групи: теоретично-фундаментальні, об’єднуючо-міждисциплінарні та окреслюючо-обмежувальні [1].

Теоретично-фундаментальні принципи об’єднують головні сенсоутворюючі ідеї та теорії гуманітарної освіти. Вони включають принципи: людиноцентризму, фундаментальності та системності.

Головний сенс принципу людиноцентризму полягає в забезпеченні реалізації центральної ідеї гуманістичної освіти – людини, як найвищої суспільної цінності і кінцевої мети суспільного розвитку. Навколо цієї ідеї та задля її реалізації мають вибудовуватись усі складові елементи гуманітарної освіти.

Сенсом принципу фундаментальності є спрямування гуманітарної освіти на висвітлення (викладання, вивчення) найбільш вагомих наукових досягнень у цій галузі наукового пізнання, теорій, напрямів, шкіл, що набули світового визнання, знайшли авторитетне практичне підтвердження.

Завершує цю групу принцип системності. Його сенс – у забезпеченні висвітлення гуманітарного знання у розмаїтті взаємовідносин та взаємозв’язків усіх його складових частин у зв’язку з досягненнями гуманітарних, організаційних, природознавчих, технічних, технологічних наук. Цей принцип забезпечує цілісність гуманітарної освіти як єдиного

комплексу спеціалізованого знання про суспільство, державу, людину і культуру з загальнонауковими уроками історії, поступом цивілізації.

До об'єднуючо-міждисциплінарної групи входять принципи, сенсом яких виступає поєднання (інтеграція) гуманістичних аспектів (складових) різних навчальних дисциплін та сфер гуманітарної освіти, навколо принципів першої групи та забезпечення гуманістичної спрямованості навчально-виховного процесу в цілому. Складові цієї групи – принципи єдності: логічного та історичного, національного та загальнолюдського, суспільного та особистісного, теорії та практики, а також єдності навчання і виховання.

Кожен з принципів спрямовує гуманітарну освіту (або її елементи) на втілення в навчально-виховний процес відповідних інтегруючих складових ідеї гуманізму.

Так, принцип єдності логічного та історичного характеризує співвідношення реального суспільного поступу і його відображення в теоретичному мисленні та навчально-виховному процесі зобов'язує до всебічності, повноти вивчення та висвітлення проблеми людини.

У той час принцип єдності національного та загальнолюдського спрямовує гуманітарну освіту на об'єктивне висвітлення особливого і загального в історії та культурі народів світу, сприяє усвідомленню долі, історичної місії свого народу, вивченню і висвітленню рідної історії та історії інших країн, застерігає навчально-виховний процес від космополітичних збочень, нехтування надбанями світової та національної гуманітаристики.

Врахуванню мета-, мега- та мікрорівнів взаємодії людини з оточуючим середовищем сприяє принцип єдності суспільного та особистісного. Він орієнтує навчально-виховний процес на висвітлення органічного взаємозв'язку людини і суспільства, природи і культури, взаємин особистостей як суб'єктів суспільно-історичної практики.

Принцип єдності теорії та практики засвідчує факт взаємозалежності гуманітарної теорії і соціальної практики, активну роль гуманітарної теорії у справі вдосконалення суспільного життя. Він сприяє формуванню громадянської позиції особистості, що навчається.

Особливого сенсу в трансформації вищої освіти на гуманістичних засадах набуває принцип єдності навчання та виховання. Оволодіння особистістю науково-гуманітарними знаннями та виховання її як людини і громадянина, патріота України пронизує усі рівні освіти. Ця вимога забезпечується єдністю всіх ланок навчально-виховного процесу, всіх освітніх установ та організацій.

Завершуюча група принципів – окреслюючо-обмежувальна – має на меті оберіг, засторогу освіти від проникнення антиподів гуманістичним ідеям та обмеження і окреслення сфер впливу гуманітарної освіти.

Зокрема, принциповий характер носить заборона будь-якої пропаганди засобами гуманітарного навчання: насильства, жорстокості, війни, людиноненависницьких теорій, а також поглядів державоруйнівного змісту – все це несумісне з її сутністю і призначенням.

Принцип толерантності обмежувально-регламентуючий контекст має положення Концептуальних засад, що гуманітарна освіта в державних вузах України має світський характер. Державні заклади освіти в Україні відокремлені від церкви, мають світський характер. Втім, це не виключає можливості проведення спільних акцій, що мають гуманістичну мету, з навчальними закладами, заснованими релігійними організаціями.

У своїй сукупності і взаємодії розглянуті принципи забезпечують науковий характер гуманітарної освіти. Адже вона формується на викристалізованих вітчизняним та зарубіжним досвідом розвитку науки, освіти (навчання) та виховання, доведених теорією та перевірених практикою знаннях. Це, у свою чергу, створює наукові засади та практичну

можливість чіткого визначення мети гуманізації як орієнтиру в здійсненні процесу реформування.

Головною метою гуманітарної освіти є залучення слухачів та студентів до освоєння передових наукових знань, досягнень вітчизняної та світової науки у цій галузі пізнання та практики, історичного досвіду народів України, формування культури творчого мислення, наукового світогляду, моральної позиції особистості, виховання патріота і громадянина України, як незалежної держави.

Стратегічними завданнями гуманітарної освіти визначається необхідність формування:

- почуття національної гідності громадянина України;
- поваги до законів України;
- політичної культури особистості;
- соціальної активності та гуманістичного мислення;
- працьовитості, ініціативності, цілеспрямованості, відповідальності та інших провідних характеристик всебічно розвиненої особистості;
- поваги до народів та культур світу;
- миротворчої дієздатності, толерантності, моральної цілісності, духовної самовимогливості людини;
- екологічного мислення та поведінки.

При цьому треба постійно пам'ятати про те, що усе вищеперелічене має бути контекстом при відпрацюванні специфічних знань, умінь та навичок у професійній підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів.

Як бачимо, виховання у процесі гуманітарної освіти педагогічних кадрів рис, якостей та почуттів виступає підґрунтям у формуванні їх готовності до участі в соціальному житті на засадах гуманізму.

Тепер більш конкретно окреслимо галузеве проблемне поле сучасної гуманітарної підготовки працівників органів внутрішніх справ.

По-перше. Процес гуманізації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах системи ОВС торкається проблеми формування світоглядних орієнтацій у майбутніх правоохоронців у відповідності з курсом на демократизацію українського суспільства, проголошеним Конституцією України 1996 року. А це передбачає планомірну і цілеспрямовану роботу по залученню до ліберально-демократичної системи цінностей у контексті професійної діяльності співробітників ОВС.

У зв'язку з цим слід особливу увагу приділяти перенесенню акцентів на пріоритетність захисту прав і свобод громадян, на визнання плюралістичності думок і поглядів у суспільстві, на толерантність, на повагу і дотримання норм діючих законів як обов'язкової умови правоохоронної діяльності.

Усе це повинно сполучатися з високою правовою, моральною і політичною культурою, що відповідає гуманістичній спрямованості демократичних перетворень у державі і у той же час не дозволяє переоцінювати здобутки західної цивілізації, “розчиняючись” у європейській системі цінностей.

Особлива роль повинна відводитись формуванню у майбутніх правоохоронців почуття національної свідомості і самосвідомості, державницько-патріотичних орієнтацій. Цей момент набуває неабиякого значення з урахуванням складного процесу українського націо- і державотворення, драматичної історії розвитку українського суспільства, психолого-ментальних рис українського народу, зокрема, “синдромом друговартості”, нерозвиненістю почуття самодостатності, втратою самоідентичності, що прямо чи опосередковано впливає на процес забезпечення правопорядку в молодій державі, на підтримку стабільності існуючої соціально-політичної системи.

У зв'язку з цим треба усвідомлювати силу власних правозахисних ініціатив, що пов'язано з наявністю достатнього професійного потенціалу. Про це свідчать слова генерального прокурора України С. Піскуна, який зазначив, що “Коли у всьому світі ще не було жодної карної справи, пов'язаної з відмиванням “брудних” грошей, в Україні було вже порушено три сотні. Ми доводили ці справи до реальних вироків. Ми співпрацювали з правоохоронними органами п'ятнадцяти країн. До нас зверталися за порадою, наприклад, представники Нігерії” [2].

Досить складним завданням гуманізації правоохоронної системи є те, що намагання спрямувати трансформацію світоглядних уявлень і діяльності представників ОВС у русло демократизації суспільного життя сполучається із збереженням недемократичної (авторитарної) суті самої силових структури.

Виходячи з цього, набуває особливого значення формування відповідальності за прийняття рішень і дії в контексті дотримання законності та захисту прав і свобод громадян. Необхідно чітко усвідомлювати, що найдрібніше обмеження прав громадянина будь-яким правоохоронним органом повинно здійснюватися тільки зі згодою прокурора, як це робиться у всьому демократичному світі. Звідси і відповідальність за межі використання ОВС у політичних акціях, вміння чіткого усвідомлення і виконання своїх професійних обов'язків у межах діючих законів і, перш за все Конституції України, уникання втягування себе в політичні чвари між різними політичними силами на боці однієї з них.

По-друге. Питання посилення гуманітарної підготовки (мовної, психологічної, інформаційної) вітчизняних правоохоронців пов'язане з проблемою зміцнення контактів з представниками офіційних і силових структур Європи. Як відомо, проблема розширення професійних зв'язків між правоохоронними органами України і Заходу, перш за все зумовлена

необхідністю координації зусиль у боротьбі зі зростанням певних видів злочинності, у тому числі міжнародного тероризму і злочинності, відмиванням брудних грошей, наркобізнесу, незаконною торгівлею людьми, зброєю тощо.

Це повністю відповідає новій перспективі взаємовідносин між Україною і Європою, згідно з якою Україні надається особливий “статус сусідства”. Про це свідчить текст проекту “Договору, що встановлює Конституцію Європи”, де міститься спеціальна стаття, на основі якої планується регулювати “привілейовані відносини” між ЄС і нашою державою. До речі, згідно з положеннями цієї статті передбачається по відношенню до України вжити ряд заходів, які включають лібералізацію торгівлі з ЄС, певне співробітництво на кордонах у сфері юстиції, внутрішніх справ, безпеки і оборони, а також питання трансприкордонного і регіонального співробітництва.

Незважаючи на деякі досягнення у зміцненні міжнародних контактів, підготовці фахівців потрібного профілю, прийнятті низки правових документів, що регламентують цей напрямок діяльності, проблема залишається гострою, наносячи шкоди не тільки боротьбі зі злочинністю, але й національним інтересам України. Так, однією з причин застосування санкцій FATF проти України Генеральний прокурор України С. Піскун вважає послаблення взаємодії FATF з керівництвом правоохоронних органів України.

Тому тут необхідна інформованість і відкритість щодо використання європейського досвіду, який ґрунтується на системному підході. Останній забезпечує поєднання досконалості юридично-правових документів зі спеціальними, чітко продуманими практичними заходами. Це стосується, зокрема, програми і практичного механізму боротьби з відмиванням “брудних” грошей. На Заході ключовою фігурою в системі боротьби з відмиванням грошей є керівник банку.

У деяких країнах спеціальні представники держави займають посади заступників голів правлінь комерційних банків, щоб безпосередньо контролювати чистоту фінансових потоків. Більше того, агентів упроваджують у служби безпеки банків. Тобто структури, що борються з відмиванням грошей, знають ситуацію зсередини.

Можна поміркувати над досвідом Британії, де одне відомство займається і податками, і зборами, і митом на відміну від нескоординованості дій Міністерства фінансів, Митного комітету та Податкової адміністрації України тощо.

По-третє. У межах гуманізації підготовки майбутніх правоохоронців важливого значення набуває проблема осмислення взаємозв'язку між інтеграційними тенденціями, у тому числі в системі правоохоронної діяльності, і національною специфікою. Йдеться про реальні потреби наближення національної законодавчої бази до норм європейського права. Чи потрібне тут урахування особливостей національного юридично-правового поля в Україні, чи ні ?

Вважається, що це питання є досить складним як в науково-теоретичному, так і в практичному плані. Саме загально-гуманітарна підготовка майбутніх правоохоронців повинна забезпечити розуміння того, що будь-які інтеграційні процеси не можуть бути успішними для жодної країни без урахування її специфіки, без забезпечення її національних інтересів. А це означає, що і на практиці не можна механічно переносити певні здобутки тієї чи іншої країни або союзу країн на іншонаціональний ґрунт без урахування особливостей правової культури суспільства, сформованих традицій, психолого-ментальних рис населення тощо.

Наприклад, ідея про введення в Україні інституту довічних суддів. Оскільки в умовах нашої судової практики суддя наперед знає, що, приймаючи рішення, він у будь-якому разі не буде нести за це ніякої відповідальності, то це не є способом захисту судді від свавілля, а навпаки,

спосіб тиску на потерпілого, слідство та захист. Тобто, ні суд, ні українське суспільство в цілому до подібної практики поки що не готові. І тому не випадково що ця ідея підлягає перегляду у пропозиціях Президента України, які він подав у зв'язку з реформуванням політичної системи.

Виходячи з цього, співробітникам ОВС конче необхідно усвідомити силу власної загальної і правової культури і піклуватися про її розвиток з урахуванням специфіки власного буття. А для цього потрібно вирішувати власні світоглядно-ціннісні проблеми, спрямовувати професійну діяльність, перш за все, на реалізацію власних загальносуспільних, загальнонаціональних проєктів, спроможних повернутися обличчям до інтересів громадян України. Тільки на таких засадах можна розраховувати на справжню ефективність курсу на гуманізацію підготовки правоохоронців, на залучення системи ОВС до гуманістично-демократичних принципів, що відповідають європейській ціннісній системі, повернення довіри громадян країни до держави..

Отже, головним стрижнем гуманітарної підготовки працівників органів внутрішніх справ у теоретичному і практичному вимірі є опанування у теорії і на практиці прав людини, яка є збудником або атрактором суспільного розвитку, його провідною силою та критерієм якості суспільного прогресу одночасно.

Якщо наслідувати позитивний закордонний досвід гуманітарної підготовки працівників адміністративного апарату системи державної влади та силових структур, то потрібно в структурі юридичних навчальних закладів організувати факультет прав людини, на якому повинні пройти перепідготовку усі ті, хто завершив навчання, скажімо, до 2000 року. Так, наприклад, організовано у Канаді, яка вважається країною-зразком для організації суспільного життя на сучасному етапі розвитку.

При цьому не можна випускати з поля зору ту обставину, що гуманітарна підготовка та професійна поведінка працівників ОВС будуть зведені нанівець, якщо пересічний громадянин України не отримає мінімуму громадянської освіти та виховання, які зав'язані на певний суспільний ідеал та підтримуються певною системою цінностей, що автоматично заохочують особистість до певних зразків повсякденної поведінки.

Таким чином, гуманізація професійної освіти працівників освіти – це один із шляхів інтеграції України у Загальноєвропейський нормативний простір, на якому права людини відіграють центральну роль, забезпечення якої є предметом особливої уваги та головним результатом цілеспрямованої гуманітарної підготовки у національній системі освіти будь-якої країни – учасниці Європейського союзу.

Література

1. Концептуальні засади гуманітарної освіти... – С.159-160.
2. Пискун С. «Мы ждем Лазаренко и с удовольствием его примем» //Зеркало недели. – № 6 (431). – 15 февраля 2003 г.
3. Словарь иностранных слов – 7-е изд. ,перераб. – М.: Русск. язык, 1980. – С.409.

А.Й. Капська

СТУПЕНЕВА СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ СФЕРИ

Аннотація

В статтє раскрываються концептуальныє подходы к решению проблем относительно двухуровневой подготовки специалистов социально-педагогической сферы деятельности и ее соотношение с Болонским процессом.

Впровадження ступеневої системи вищої освіти продиктовано логікою розвитку самого суспільства, необхідністю безперервної освіти в сучасних умовах. Воно спрямоване на розширення доступності вищої освіти і дозволяє задовольнити освітні запити молоді залежно від здібностей, бажання і можливостей; збільшує права людини на